

Nr 903

Av herr **Nelander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 148, angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.*

(Lika lydande med motion nr 748 i Första kammaren)

Kungl. Maj:t, som i propositionen nr 148 bl. a. föreslår att polisväsendet skall förstatligas, finner i likhet med 1957 års polisutredning att förutsättningen för att vissa väsentliga brister inom polisverksamheten skall kunna avhjälpas är att huvudmannaskapet överflyttas från kommunerna till staten. Bl. a. framhålles svårigheterna att på primärkommunal grund skapa tillräckligt stora och arbetsdugliga poliskårer. Det kommunala inflytandet på polisorganisationen torde vidare komma att ytterligare försvagas när större polisdistrikt bildas, något som kan väntas leda till minskat intresse för polisfrågorna hos de nuvarande huvudmännen.

Ett viktigt problem vid ett ändrat huvudmannaskap gäller kontakterna mellan polisväsendet och allmänheten. Samarbetet mellan polis och allmänhet är av stor betydelse för polisens arbete och för allmänhetens känsla av trygghet. När polisdistrikten göres större och byggs upp kring centralorter, måste därför åtgärder vidtagas i syfte att underlätta att dessa kontakter bibehålles. Den folkliga förankring, som polisväsendets organisering på kommunal grund har varit ett uttryck för, får inte försvagas. Vi förutsätter att denna fråga tas upp till noggrann behandling av den polisberedning som tillsatts för att behandla skilda spörsmål i samband med polisväsendets förstatligande. Särskilt viktigt är enligt vår mening att polisdistrikten ges tillräckliga personella och materiella resurser för en god övervakning av distriktet i deras helhet.

Departementschefen anför i propositionen (s. 112) att omorganisationen av polisväsendet inte får leda till en försämrad polisbevakning på landsbygden. Med anledning härav vill vi framhålla följande. De föreslagna polisdistrikten synes i vissa fall komma att omfatta stora områden. Kontakten mellan allmänhet och polis kan befaras bli sämre, särskilt i glesbefolkade landsdelar. En alltför stor del av polisstyrkan inom distriktet bör i sådana fall inte lokaliseras till huvudorten, utan en viss decentralisering av polisens stationering bör eftersträvas genom inrättande av posteringar i avlägsna bygder. I Värmland kommer det, för att nämna ett exempel, att i ett distrikt bli ett avstånd på 15 mil mellan den tänkta huvudorten och distriktets mera avlägsna befolkningsområden. Det är viktigt att polisen genom lämpligt av-

vägda mindre posteringar i periferien lätt kan nås av bygdens befolkning och att polisen vid utryckningar inte får alltför långa transportvägar. Detta skulle bidra till ökad trygghetskänsla hos den avlägset boende delen av befolkningen.

Men härutöver synes också andra organisatoriska åtgärder böra komma i fråga. I remissvaren över utredningsförslaget har de fortsatta kontakterna mellan de hittillsvarande huvudmännen — kommunerna — och polisen berörts. I flera svar har tanken förts fram att någon form av direkt kontakt i mera permanent form borde etableras, där synpunkter och önskemål kunde utbytas mellan kommunernas företrädare inom de utvidgade polisdistrikten å ena sidan och polisen å den andra. Inrikesministern har i propositionen avvisat denna tanke. Han menar uppenbarligen att i den mån behov uppkommer av sådana kontakter får de ordnas under hand och från fall till fall.

Eftersom länsstyrelserna kan komma att få en samordnande funktion och tillse att lokala önskemål blir beaktade, kan vi inte dela departementschefens ställningstagande i denna fråga. Det får anses uppenbart att det i varje fall under den nästan tioåriga övergångsperioden kommer att uppkomma många skilda problem även av mera lokal karaktär, för vilkas smidiga lösning ett permanent kontaktorgan inom polisdistriktet eller kommunen skulle vara av betydelse. Men också för framtiden och då för den direkta kontakten med befolkningen på orten skulle enligt vår mening ett bibehållande i någon form av polisväsendets kommunala anknytning vara av värde. En nämnd med rådgivande befogenheter förutom ett naturligt forum för utbyte av information och råd borde tillskapas på det lokala planet. Nu existerande vägnämnder och civilförsvarsnämnder kan i viss mån tjäna som förebild.

Vi föreslår att riksdagen i samband med propositionens behandling i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller det önskvärda i tillskapandet av en polisenämnd med ovan angiven ställning och anhåller att erforderliga författningsförslag förelägges senast 1964 års riksdag.

Ett annat problem som kan uppkomma vid övergången till större polisdistrikt gäller omflyttningen av polispersonal. Enligt vår uppfattning bör sådan omflyttning ske med största möjliga smidighet. Detta synes — vad gäller glesbygdernas polispersonal — kunna ske, om posteringar i enlighet med vad tidigare sagts behålles i glesbygderna. Åtskilliga omflyttningsproblem synes vidare kunna lösas genom en smidig organisationsövergång. Det förutsättes att polisberedningen noggrant behandlar hithörande övergångsfrågor.

Den föreslagna organisationsplanen kan befaras leda till viss överorganisation. I varje län skall finnas en polischef och en länsåklagare. Då det kan ifrågasättas huruvida arbetsuppgifterna kommer att helt sysselsätta den enligt förslaget fördubblade chefspersonalen, synes det lämpligast att orga-

nisationen åtminstone övergångsvis blir sådan att polisledningen respektive länsåklagarämbetet kan förenas i två angränsande län. En strikt bundenhet till nuvarande länsgränser leder inte alltid till den mest effektiva organisationen. Över huvud taget bör någon regional fastläsning inte ske, förrän pågående utredningar i fråga om länsstyrelseorganisationen och länsindelningen är färdiga. Det är härutöver svårt att överblicka konsekvenserna av den dubbelställning som poliväsendet föreslås få i propositionen, nämligen att dels vara underordnad rikspolischefen, dels länsstyrelse.

I propositionen föreslås att kommunerna skall åläggas att till staten utan vederlag överlåta inventarier och annan utrustning, som kommunerna anskaffat för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Överlåtelsen skall enligt förslaget ske den 1 januari 1965 i samband med huvudmannaskapets överförande till staten. Departementschefen motiverar förslaget med att det skulle medföra praktiska och administrativa olägenheter att låta staten betala för utrustningen. Han anför därtill att staten enligt propositionen skall svara för lokalerna och att kommunernas bidrag till kostnaderna efter förstatligandet skall utgå endast under en kort period.

Enligt vår uppfattning vore det emellertid olyckligt att fatta ett sådant beslut rörande avvägningen mellan statens och kommunernas kostnader under övergångsperioden att, som ett antal remissinstanser antytt, kommunerna mister intresset för att hålla erforderlig standard på inventarier och annan utrustning. Vidare är det klart att skyldigheten att vederlagsfritt överlåta utrustning kommer att drabba de kommuner hårdast, som under senare tid investerat särskilt intensivt i polis-, åklagar- och exekutionsväsendena.

I den utrustning som kommunerna skall överlämna till staten, enligt propositionen utan ersättning, ingår också dyrbar teknisk materiel. I vissa fall är den nyanskaffad. Det synes oskäligt att materiel av denna art utan vederlag skall överlämnas till staten. Ersättning till kommunerna bör kunna utgå, särskilt då det gäller nyanskaffad dyrbar teknisk utrustning. Polisberedningen bör skyndsamt pröva dessa ersättningsproblem i kontakt med företrädare för kommunerna. För att det i tid skall bli klart vilka villkor som kommer att gälla för kommunerna bör förslag i denna ersättningsfråga föreläggas 1963 års riksdag.

Den tidigare rådande allvarliga bristen på polispersonal har efter riksdagens beslut i fjol i viss mån kunnat hävas. Alltjämt förekommer emellertid — särskilt i storstadsområdena — svårigheter vid rekryteringen av personal. Det finns anledning att räkna med att dessa svårigheter kommer att bestå också efter huvudmannaskapsreformens genomförande. Någon personalbesparing kan som regel inte komma i fråga när större polisdistrikt bildas. Bl. a. är den betydelsefulla frågan om uppehållande av goda kontakter mellan polis och allmänhet som ovan nämnts i stor utsträckning beroende av tillgången på polispersonal. Staten får, när den övertagit huvudmanna-

skapet, ett mera direkt ansvar för polisrekryteringen. Härav följer att rekryteringsfrågorna i framtiden måste bli föremål för än större uppmärksamhet från regeringens och riksdagens sida, så att preventiva åtgärder mot en uppkommande polisbrist kan företagas i tid. En långtidsplanering av polisbehovet blir därför ofrånkomlig. Departementschefen har i direktiven till polisberedningen uppmärksammat utbildningsfrågorna, och vi vill för vår del understryka vikten av att de blir utförligt behandlade. Detta gäller också frågor om vidareutbildning av polispersonal.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi, att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 148 måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala

1. att i samband med organisationen av de lokala polisdistrikten mindre posteringar inrättas i glesbygder, så att kontakten mellan allmänhet och polis där kan behållas,

2. att i samband med polisväsendets förstatligande polisenämnder bör inrättas som fasta, rådgivande kontaktorgan mellan kommuner och lokala polisdistrikt,

3. att den omflyttning av polispersonal, som aktualiseras i samband med polisväsendets förstatligande, företages med största möjliga smidighet,

4. att polisorganisationen på länsplanet åtminstone övergångsvis blir sådan att polisledningen resp. länsåklagarämbetet kan bli gemensam för två angränsande län;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att under punkten A ovan angivna frågor måtte skyndsamt prövas av polisberedningen, ävensom att därav föranledda författningsförslag föreläggas senast 1964 års riksdag;

C. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om ersättning till kommunerna i samband med överlåtelse till staten av inventarier och annan utrustning, som kommunerna anskaffat för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, måtte prövas av polisberedningen, och förslag i synnerhet vad gäller ersättning för nyanskaffad dyrbar teknisk utrustning framläggas i så god tid att beslut därom kan fattas av 1963 års vårriksdag;

D. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en långtidsplanering av personalbehovet inom polisväsendet;

E. i övrigt beakta vad vi i denna motion anför.

Stockholm den 17 oktober 1962

Eric Nelander

Manne Ståhl

Olaus Nyberg

E. Tobé